

Pitääkö hissi kustantaa?

Kuuluuko kunnan korvata hissien rakentamisesta ja asentamisesta kerrostaloon aiheutuneita kustannuksia vammaispalvelulain perusteella? Tuoreimpia korkeimman hallinto-oikeuden päätöksiä tulkiten voi sanoa, että mitä ylemmässä kerroksessa henkilö asuu, sitä tarkemmin on arvioitava, onko kysymys vammaispalvelulain tarkoittamasta esteiden poistamisesta asunnon välittömästä lähiympäristöstä.

Kunnan on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Tämä edellyttää sitä, että henkilö tarvitsee niitä välttä-

mättä vammansa tai sairautensa takia suoriutuakseen tavanomaisista elämäntoiminnoista, eikä hän ole jatkuvan laitoshuollon tarpeessa. Näin on säädetty vammaispalvelulain 9 §:n 2 momentissa.

Vaikeavammaisen henkilön vakituiseen asuntoon asennet-

tavia välineitä ovat muun muassa hissi- tai muut nostolaitteet. Merkitystä ei ole sillä, minkälaisessa asunnossa tai asumismuodossa henkilö asuu. Korvattavaksi tulevat laitteen hankinnasta aiheutuneet, kohtuulliset kustannukset.

Kunta ei voi asettaa min-

käänlaista euromääräistä rajaa korvattaville kustannuksille. Vaikeavammaisen henkilön oikeutta korvaukseen ei voida myöskään rajoittaa esimerkiksi tarjoamalla hänelle kunnan omasta asuntokannasta muuta asuntoa. Hänellä on perustuslain säännöksetkin huomioon

ottaen itse oikeus päättää asuinpaikastaan ja asumismuodostaan. (Ks. esim. KHO 2.9.1998, T 1701).

Kun kysymys on hissien tai muun nostolaitteen asentamisesta varsinaisen asunnon sijasta kerrostalon portaikkoon, tilanne on toinen. Tällöin tulevat sovellettaviksi asunnon muutostöitä koskevat säännökset (VpL 9 §:n 2 mom. ja VpA 12 §:n 1 mom.).

Jos siis vaikeavammaisen henkilö asuu kerrostalossa, ei hissiä tai muuta nostolaitetta korvata asuntoon kuuluvana välineenä ja laitteena vaan vammaispalvelulain ja -asetuksen tarkoittamana esteiden poistamisena asunnon välittömästä lähiympäristöstä. Hissin rakentamisesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset korvataan, jos näin mahdollistetaan henkilön kulku asuntoonsa ja sieltä ulos.

Korkein hallinto-oikeus, KHO on antanut kolme tuoreahkoa hissiä koskevaa vammaispalvelulain soveltamista ohjaavaa ratkaisua, joista kaksi on julkaistu ja yksi on niin sanottu julkaisematon ratkaisu. Kaikissa tapauksissa oli kysymys hissien rakentamisesta kerrostaloon.

Porrashissi piti kustantaa ulkoportaisiin

Ensimmäisessä ratkaisussa (KHO 28.10.2002, T 2715) oli kysymys porrashissin asentamisesta vaikeavammaisen henkilön asuintalon ulkoportaisiin. KHO katsoi, että kysymys oli vammaispalveluasetuksen 12 §:n 1 momentissa tarkoittamasta esteiden poistamisesta asunnon välittömästä lähiympäristöstä. Siten porrashissin kustannusten korvaaminen oli tavanomaisista elämäntoiminnoista selviytymistä koskeva toimi.

Porrashissillä mahdollistettiin henkilön välitön ulospääsy asunnostaan ja pääsy sisälle asuntoon. Tosiasiassa oli kuitenkin kysymys vaihtoehtoisesista ratkaisusta pyörätuoliluiskan ja porrashissin välillä: tässä tapauksessa luiskan tai hissien rakentaminen olivat ”samanarvoisia”, toisilleen vaihtoehtoisia ratkaisuja. Molemmilla ratkaisuilla olisi mahdollistettu hen-

kilön pääsy ulos ja sisään ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevasta asunnostaan.

Tällaisessa tapauksessa kulku yhteys on yleensä hoidettavissa luiskan avulla. Sen rakentamisen ulkoportaisiin esti kuitenkin objektiivisesti arvioiden perusteltu syy eli tässä tapauksessa taloyhtiön vastustus. Näissä oloissa hissien rakentaminen asunnon ulkoportaisiin oli esteiden poistamista asunnon välittömästä lähiympäristöstä.

Hissi piti kustantaa porraskäytävään

KHO:n julkaisemattomassa ratkaisussa oli kysymys kerrostalon porraskäytävän kaiteeseen asennettavasta porrashissistä (KHO 2.12.2003, T 3067). Tässä tapauksessa vaikeavammaisen henkilö asui nelikerroksisen hissittömän kerrostalon toisessa kerroksessa. Päättäjän asuntoonsa hän joutui kulkemaan porraskäytävässä kuusitoista porraskelmaa sekä talon ulkopuolella seitsemän porraskelmaa. Hissin lisäksi tarvittiin luiska ulkoportaisiin.

Sekä Oulun hallinto-oikeus että korkein hallinto-oikeus katsoivat, että kysymys oli vammaispalveluasetuksen tarkoittamasta esteiden poistamisesta asunnon välittömästä läheisyydestä. Ratkaisun mukaan hake-
musta ei voitu myöskään hylätä vetoamalla kustannusten kohtuuttomuuteen, koska kustannukset oli arvioitu ylimalkaisesti.

Porraskäytävään asennettavalla hissillä mahdollistettiin vammaispalvelulain ja -asetuksen tarkoittamassa mielessä henkilön ulospääsy asunnostaan ja sinne sisäänkäynti. Kyse oli siis vammaispalveluasetuksen 11 §:n tarkoittamasta esteiden poistamisesta asunnon välittömästä lähiympäristöstä.

Hissiä ei tarvinnut kustantaa porraskäytävään

Kolmannessa tapauksessa vaikeavammaisen henkilö haki kerrostalon rappuun rakennettavan kaidehissin kustannuksia korvattavaksi vammaispalvelulain perusteella. Tämän ratkaisun KHO on julkaisut

(9.11.2004, T 2838).

Hakija asui hissittömän kerrostalon kolmannessa kerroksessa sijaitsevassa huoneistossa. Kaidehissi olisi tullut asennettavaksi ensimmäisen ja kolmannen kerroksen välille. KHO totesi, että porrashuoneeseen asennettava kaidehissi ei ole henkilön omaan asuntoon kiinteästi kuuluva nostolaite eikä muukaan asunnon muutos- tai rakennustyö.

Näin ollen kysymys on siitä, voidaanko kaidehissin asentamista pitää vammaispalveluasetuksen 12 §:n 1 momentin tarkoittamana esteen poistamisena asunnon välittömästä lähiympäristöstä. Tällöin on myös otettava huomioon vammaispalvelulain 9 §:n 2 momentin säännös kustannusten kohtuullisuudesta. Kustannuksia aiheutuisi paitsi hissien asentamisesta myös sen huollosta ja mahdollisesta purkamisesta.

KHO hylkäsi vaikeavammaisen henkilön valituksen. Se katsoi, että kun otetaan huomioon hissien hankkimisesta ja asentamisesta mahdollisesti aiheutuvat kustannukset, hissien asentaminen kerrostaloon kolmannen ja ensimmäisen kerroksen välille ei ollut sellainen muutostyö, johon kunnalla olisi ollut vammaispalvelulain nojalla erityinen velvollisuus.

Tapaukset eroavat toisistaan

Kahdessa viimeksi esitetyssä tapauksessa on eroja. Niistä ensimmäisessä henkilö asui kerrostalon toisessa kerroksessa, josta oli kuitenkin hyvin lyhyt matka, kuusitoista porraskelmaa, kerrostalon ulko-ovelle – ja siitä edelleen ulospääsy. Kunta velvoitettiin korvaamaan hissien asentamisesta aiheutuneet kustannukset erityisen järjestämisvastuunsa mukaisesti.

Jälkimmäisessä tapauksessa vaikeavammaisen henkilö asui kerrostalon kolmannessa kerroksessa. Tässä tapauksessa KHO katsoi, ettei kunnalla ollut erityistä velvollisuutta kustantaa hissien asentamista. Kyse oli tältä osin puhtaasti vammaispalvelulain sanamuodon tulkinnasta; kyse ei ollut esteiden poistamisesta asunnon vä-

littömästä lähiympäristöstä. Merkitystä annettiin myös kustannusten kohtuullisuudelle.

Viimeksi mainitussa tapauksessa kunta oli korkeimmassa hallinto-oikeudessa nimenomaisesti viitannut kustannusten kohtuuttomuuteen ja perustellut näkemystään. Ensimmäisessä mainitussa ratkaisussa ei kustannusten kohtuuttomuudesta ollut esitetty tarkempaa selvitystä.

Kun vammaispalvelulaki säädettiin, ei tarkoitettu, että kunnalle syntyisi ehdoton velvollisuus rakentaa hissittömiin kerrostaloihin hissirakennelmia tai korvata niiden rakentaminen. Jälkimmäisessä tapauksessa kunta toi tämän näkökohdan esille. Se viittasi asiassa muun muassa asuntojen korjausavustuksista annettuun lakiin. KHO totesikin nimenomaisesti, että ”vammaispalvelulain tarkoituksena ei ole korvata lain 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuina asunnon muutostöinä niiden haittojen poistamista, jotka aiheutuvat asumisesta hissittömissä kerrostaloissa”.

Milloin siis korvattava?

Onko siis kunnalla erityistä velvollisuutta korvata hissien rakentamisesta ja asentamisesta kerrostaloon aiheutuneita kustannuksia?

Kerrostaloon asennettava hissi tai nostolaite voi tulla korvattavaksi, jos se mahdollistaa henkilön välittömän ulospääsyn asunnostaan. Tällöin kysymys voi olla esteiden poistamisesta asunnon välittömästä lähiympäristöstä, varsinkin, jos laite on ”samanarvoinen” vaihtoehto luiskan rakentamiselle.

Kaavamaisena sääntönä voitaneen pitää sitä, että mitä ylempänä kerroksessa henkilö asuu ja mitä pitemmälle matkalle porrashissi pitäisi asentaa, sitä tarkemmin on tutkittava kustannusten kohtuullisuutta ja arvioitava sitä, onko kysymys vammaispalvelulain tarkoittamasta esteiden poistamisesta asunnon välittömästä lähiympäristöstä.